

МАЙБОРОДА ГЕОРГІЙ ІЛАРІОНОВИЧ

«Є щось справді магнетичне в цьому імені – Полтавщина, – яка позначає край особливої краси, де є все – стеги і виарки, козацькі левади, гаї, ліси та переліски, синьоокі ставки і ... «хрущі над вишнями гудуть».... Поза всяким сумнівом, – це щедре багатство довкілля озвалося у цілому гроні літературних, мистецьких, наукових і хлібодарських талантів світового рівня. Надто ж – у музиці», – писав поет, полтавець Борис Олійник.

Глобинщина – батьківщина композиторів М. Лисенка та В. Верменича, В. Іконника та А. Родзянка, О. Білаша та братів Георгія і Платона Майбород, відомої нашої «Чураївни», співачки Р. Кириченко і народного артиста України Р. Майбороди. «Кріпке, надійне і щедре підґрунтя. Настільки щедре, що не поскупилося з якогось заштатного хутора Пелехівщина, з однієї хліборобської родини Майбород благословити у світ одразу двох видатних композиторів – братів Георгія та Платона» (Б. Олійник). Вони народилися у співучій селянській сім'ї. Як згадував Платон Іларіонович «Наш прадід Федір був чумаком. Саме від нього перейняли онуки (мій батько і два його брати) любов до народу, до його історичного минулого. І, очевидно, та пісенність, любов до музики, які притаманні нашому родові, беруть початок саме від нього».(В. Григор'їв. «Рід наш прекрасний»). Батько з матір'ю співали в церковному хорі, а дядько сам виготовляв музичні інструменти. Батько добре грав на гітарі.

Досліджуючи прізвище Майбороди, автор розвідки натрапив на родовід Орликів, одна із гілок якого носила прізвище Орликів-Майбородів. Дослідник родоводу Антін Кушинський пише: «Рідний брат гетьмана Пилипа Орлика – Іван-Адам Орлик народився біля 1617 року. З молодих років служив у хоругві князя Вишневецького в Україні. Потім перейшов разом з іншими шляхтичами до Війська Запорізького. Він, як і багато інших шляхтичів з роду Орликів з Лазіська, українізував своє родове прізвище й почав зватися Орликом-Майбородою. А. Кушинський стверджує, що прізвище «Майборода» виникло з перекладу старовинної назви маєтку Орликів – замку «Лазіска», що мав Бріди чи Броди, або, одним словом – «Майборода», а для «милословності й легкості вимови чи може для

запорізько-козацького гумору носій того прізвища став зватися просто Орлик-Майборода». До списку осіб, які не ввійшли в родове дерево Орликів (по Кущинському), нараховуються біля десятка осіб, які носили прізвища Майбороди, починаючи з Сенька Майбороди – вояка Б. Хмельницького (1648) до Філарета Майбороди – «титулярного радника на Поділлі (1915). Чи пов'язані наші українські музики з родоводом Орликів? Питання яке може стати предметом дослідження істориків та генеалогів...

Село Пелехівщина на початку XX століття належало дворянській родині Дмитра Бутовського, отставного штабс-капітана, батька російського генерала Олексія Бутовського, одного із засновників Всесвітнього Олімпійського руху. У селі знаходився їх родовий маєток, а також однорічна початкова школа, побудована поміщиками для селян. У 1903 році, на кошти дружини Олексія Дмитровича у селі було відкрито теслярсько-токарну навчальну майстерню. Отже селянські діти могли після закінчення школи здобути робітничу спеціальність. У цій школі і навчалися брати Майбороди. Георгій Іларіонович Майборода народився 18 грудня 1913 року. Навчався у чотирьохрічній школі, де разом вчилися всі класи, бо викладав один вчитель – дядько братів Іван Майборода. У школі існував хоровий гурток, у якому з перших днів навчання співав маленький Георгій. Він також брав участь у музикальному гуртку, у якому навчався грати на народних інструментах. У школі активно працював драматичний гурток, що ставив українські класичні п'єси, у яких брали участь і селяни. Дитинство майбутнього композитора проходило безхмарно і в батьківській любові. Після навчання у школи Георгій вступив до Кременчуцького індустріального технікуму і одержавши спеціальність техніка працював на Запорізькому алюмінієвому заводі (1931).

Меморіальна дошка Георгія Майбороди в Кременчуці

У вільні години займається музикою у клубному оркестрі та хоровій капелі «Дніпрельстан». Побачивши виставу пересувного театру – оперу «Паяци» – уперше відкрив для себе цей музичний жанр. Знаходить друзів-однодумців, починає серйозно

займатися музикою. Саме тут розпочались його перші композиторські спроби. Закоханість у музику, палке бажання самому опанувати це мистецтво привели Георгія Майбороду до Київської консерваторії. Комісія, виявивши провали в музичній освіті обдарованого 20-річного абітурієнта, зараховувала юнака на четвертий курс музичного училища. 1934 року, через рік, Георгій Майборода був переведений у консерваторію до класу композиції професора Левка Ревуцького. У студентські роки Георгій написав симфонічні поеми «Лілея» (1939), «Першу симфонію» (1940), «Каменярі» (1941). Уже в перших його творах відчувається інтонації українського музичного фольклору. Критики відмітили в музиці композитора властивий динамізм і драматичну напругу, мелодійність та проникливість.

У травні 1941 року Георгій Іларіоновича вибирають делегатом Всесоюзного з'їзду з питань симфонізму. Напередодні війни, у червні 1941 року композитор, закінчивши навчання у консерваторії, планує податися в Ленінград, шліфувати музичний талант у місцевій консерваторії. Усі плани і мрії зламала війна. З перших днів війни Георгій Майборода з братом Платоном, студентом Київської консерваторії, одними з перших зайняли чергу до військкомату. Вирішили, якщо німець уже на підході до Києва, ніхто ретельно не звірятиме анкетні данні. (Справа в тому, що їхнього батька Іларіона Івановича у 1938 році звинуватили в контрреволюційній діяльності і розстріляли. Сини «ворога народу» не підлягали мобілізації). Так і трапилося – без зайвих запитань 27-річного Георгія і 22-річного Платона відправили на фронт до однієї частини. Обидва попали на фронт під командуванням Михайла Кирпоноса. Поки старший брат тримав оборону Дніпра в районі Канева й Черкас, санітар Платон виносив з поля бою поранених солдатів. Як відомо, штаб Південно-Західного фронту і сам командуючий в районі Шумейкового урочища потрапили в оточення і майже всі загинули. Брати Майбороди чудом вижили, але полону уникнути не вдалося. Вони потрапили в концтабір «Хорольська яма», що знаходився за якісь ста кілометрів від дому. Обоє урятувала мама. «Уже літня жінка Дарина Майборода, дізнавшись, що її сини перебувають у концтаборі на Полтавщині, вирушила в дорогу, – ділилися спогадами жителі села Пелехівщина... Дістала з великої козацької скрині свої прикраси, взяла сало і пішла кланятися до поліцаїв. Охорона «Хорольської ями» не втрималася перед подарунками й розшукала в юрбі полонених братів. Мама прийшла вчасно: старший Георгій уже ледве на ногах тримався» (Л. Кучеренко, «Вечірня Полтава» № 29, 2013 р). У 1943 році братів Майбород німці примусово вивезли до Польщі, де вони працювали на заводі. І тільки коли місто Катовіце звільнили від німців, братів знову забрали до війська. Георгій попав до кулеметного взводу, Платон став зв'язківцем. Георгій Іларіонович пройшов усю війну рядовим солдатом. Через поранення тривалий час провів у шпиталі, до армії повернувся лише у 1945 році. Брав участь у боях за звільнення Праги. Після закінчення війни Георгій Майборода повертається до Києва. Закінчує аспірантуру (1945–1948) і викладає теоретичні дисципліни в Київській музичній школі та Київській консерваторії.

Під час Другої світової війни і після неї більшовицька влада нав'язувала українському

народові фальшивий «український патріотизм», а митців, у тому числі і композиторів, намагалася перетворити в знаряддя партійної пропаганди. Вони вимушені були виконувати вказівки партії, а московська цензура раз-у-раз заганяла рештки української музики в безвихідне становище. У травні 1948 року ЦК КП(б)У, спираючись на постанову ЦК ВКП (б) «Про оперу «Велика дружба» В. Мураделі, яка засуджувала «формалістичний напрям у советській музиці», – схвалює і собі постанову «Про стан і заходи поліпшення музичного мистецтва на Україні». У цій постанові засуджується передусім будь-які зв'язки української музики із Заходом і наказується українській музиці орієнтуватися на російську музику XIX століття, та ще раз підкреслюється агітаційно-пропагандистські завдання советської музики. Українські композитори стають тепер виключно виконавцями «творчих замовлень», що їх розподіляє Спілка Радянських Композиторів і стежить за їх виконанням. І такі музичні твори з'являються. Мистецтвознавець М. Кушнір з цього приводу писав: «Маловартісні твори, але ідейно і естетично підпорядковані вимогам партійної цензури, одержували найвище признание. Серед таких творів «Гуцульська симфонія» Р. Сімович, що передавала «почуття радості» з приводу «звільнення» західних областей України (1945), «Героїчна поема» А. Філіпенка до відзначення 30-ї річниці жовтневої революції (1947) тощо». Не уникнув цієї долі і Георгій Майборода, у його доробку кантата «Дружба народів» (1948) та вокально-симфонічна поема «Запорожці» – до 300-ліття «возз'єднання України з Росією» (1954).

З 50-х років Георгій Майборода починає виступати як диригент, виконавець власних творів. Він автор чотирьох опер: «Милана» (1957), «Арсенал» (1960), «Тарас Шевченко» (1964) та «Ярослав Мудрий» (1974), які з успіхом йшли на сцені Національної опери України. Звичайно, як пишуть дослідники, сюжети творів «...написаних на радянську тематику, були далекими від історичної реальності» і тільки одна опера «Тарас Шевченко», написана по сценарію самого композитора, який будувався на документальних даних, де автор намагався «увійти в Шевченківську добу», себто намагався у лібрето показати Шевченка і його оточення такими, якими вони були в житті. Опера була написана до 150-ліття від дня народження Кобзаря.

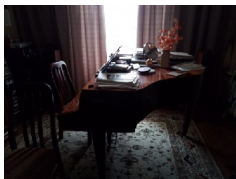
Слід зазначити, що в українській музиці є чимало симфонічних і музично-драматичних творів, у тому числі, опер, балетів, симфонічних поем і вокально-симфонічних творів на Шевченкові тексти, але оперу про Шевченка перший написав Георгій Майборода. Композитор дав нам яскравий образ Кобзаря України. Опера «Тарас Шевченко» – це великий монументальний твір, від початку й до кінця емоційно насичений, у якому багато чудових арій, хорів тощо. У квітні 1965 року Київський театр опери та балету гастролював у Москві і заключним спектаклем його на сцені Великого театру була опера «Тарас Шевченко». Опера мала великий успіх. ТАРС так повідомляла про цей успіх: «У цьому глибоко національному творі багато масових хорових сцен, мелодій, близьких інтонаціями українським пісням. Оперу вінчає хор, який славить безсмертя Кобзаря». Зважаючи на те, що опера з'явилась саме в час всесвітніх Шевченківських святкувань,

деякі українські установи висунули талановитого композитора, народного артиста СРСР Георгія Майбороду на Ленінську премію. Але нагороду композитор не одержав. І справа тут не в Майбороді, а в Шевченкові, якого Росія боялася, як «ладану». Була ще одна вагома причина завдяки якій композитор не одержав премію. Українська діаспора уважно стежила за мистецьким життям України. Для них опера «Тарас Шевченко» стала не тільки «значимою мистецькою появою», а й політичним здобутком. Навіть більше того – ця опера, по словам проф. М. Недзведського, – «рятує наш національний престиж... вона збільшує вплив Шевченкових ідей на наше покоління, себто сприяє нашому визволенню від «братської опіки» Росії». Звісно, що після таких оцінок чекати від проросійського Комітету з Ленінських премій нагороди марно. Більш того, починається цькування самого композитора. У вересневому журналі «Советская музыка» (№ 9, 1965) з'являється стаття мистецтвознавця К. Саква, у якій піддається критиці музика опери за її «широкую распевность» і «плавную заокругленность» мелодій. Автор статті шкодує, що композитор не «порвав фразу», щоб зробити Шевченка гострішим, себто картає Майбороду за те, що його було розхвалено в повідомленні ТАРСу. К Сакві закидає композитору і претензії до лібрето опери, її головних героїв і робить такий висновок: «зроблено все можливе, щоб не дати Шевченкові розмовляти «с нашим поколением». Фактично після розгромної статті опера «Тарас Бульба» була під забороною. Часопис української діаспори «Нові дні» писав: «Зроблено все можливе, щоб не дати Шевченкові розмовляти «с нашим поколением», як висловився К. Саква... Ми вважаємо, що перша (і єдина сьогодні) опера про Шевченка мусить бути на озброєнні еміграції. Її хочуть закрити – «Не было, нет и быть не может»!. Ми ж мусимо її відкрити заново і заставити окупантів відкрити її в Україні, як ми заставили їх поставити пам'ятника Шевченкові в Москві... Справа не в Майбороді, а в Шевченкові, який і досі розмовляє з своїм народом. І мусить розмовляти. Мусить.» (М. Недзведський, журнал «Нові дні», квітень, 1966).

На початку 80-х років на сценах оперних театрів України ще йшли опери Георгія Майбороди «Арсенал» та «Милана». Син Г. Майбороди – соліст Національної опери України Роман Майборода, згадує спільну творчу роботу батька з музичними колективами України, співаками й акторами театру, серед яких він виділяв народну артистку СРСР Є. Мирошніченко. «Батько з великою пошаною ставився до цієї співачки з унікальним голосом, саме для якої він писав пісні та арії, які Мирошніченко уславила своїм виконанням, і задала високу планку для інших виконавців. Йдеться, в першу чергу, про партію Йолан в опері «Милана», яка завдяки їй проходила з тріумфом» (газета «День», 28 квітня 2010 р.). Георгій Майборода автор симфоній, рапсодій, сюїт, увертюр, концертів для голосу й скрипки з оркестром, численних хорів, романсів, збірників-обробок українських народних пісень. З 1960 року – народний артист СРСР, 1963 року – лауреат Шевченківської премії.

Брати Майбороди всім серцем любили рідне село, Полтавщину. Восени 1987 року брати приїхали поклонитися могилі матері в с. Пелехівщину. Георгій Іларіонович, згадуючи дитинство, розповів, як вони з братом, навпростець, через поле ходили в село Горби

учитися музики до свого першого вчителя Івана Гиренка. А потім промовив: «Яка таки благодатна і щедра наша земля на мистецькі таланти. Мабуть тут упала Божа іскра. Ти тільки подумай. На отакому невеликому клаптику чорнозему вдарили отакі потужні музичні джерела. Дивись, – он видно Лисенкові Гриньки – за кілька кілометрів Градизьк – батьківщина Білаша, далі Бориси Верменича, ще далі Корещина Раїси Кириченко, Семимогили – де жив і творив Калачевський, Фрунзівка (колишня Миколаївка) – звідки прикоріння роду Петра Чайковського...» (Григор'їв).

Рояль, за яким працювали брати Майбороди

Помер Георгій Іларіонович 6 грудня 1992 року.

Мистецтвознавець Л. Бейліс писав з приводу відновлення на сцені опери Г. Майбороди «Ярослав Мудрий»: «...Отже, після досить помітної перерви Георгій Майборода знову повернувся додому – до Національної опери України. Колись не було такого сезону, коли при наймі одна чи дві опери композитора не входили б до її репертуару. Може, й заідеологізовані – ті часи ми пам'ятаємо, – вони все ж таки становлять неабияку художню цінність, і їхнє начебто зрозуміле відсторонення від рамп, як на мене, складає певну проблему. Чи ми настільки багаті?...». А й дійсно, чи багато сучасних опер українських композиторів з'являється на сценах оперних театрів України? Та чи спроможуться наші митці поставити на сцені Національної опери та балету оперу Георгія Майбороди «Тарас Шевченко»? Це б стало чудовим подарунком до 200-річчя від дня народження Великого Кобзаря та до 100-літнього ювілею видатного українського композитора.

1992 року в Броварках відкрито меморіальну дошку на честь земляків Георгія, Платона та Романа Майбород. Чому саме в Броварках? Тому, що від села Пелехівщина, де народились Георгій і Платон, залишилось одне кладовище. А ще тому, що саме мешканці Броварків створили організаційний комітет і зібрали кошти на створення меморіальної дошки.

МЕМОРІАЛЬНА ДОШКА НА ЧЕСТЬ ЗЕМЛЯКІВ

1 грудня 2018 р. у Броварках відбулася визначна подія – відкриття меморіальної дошки відомим землякам Георгію, Платону та Роману Майбородам. Чому саме в Броварках? Тому, що від села Пелехівщина, де народились Георгій і Платон, залишилось одне кладовище. А ще тому, що саме мешканці Броварків створили організаційний комітет і зібрали кошти на створення меморіальної дошки.

Згідно з ескізом, на дошці вгорі розміщено напис «Пам'ятаємо і шануємо наших земляків», нижче три портрети з датами життя. Внизу рядки з вірша Андрія Малишка присвяченого Платонові Майбороді, але які можна віднести до кожного з членів знаменитої родини:

Полтавський край в калиновім вогні
Тебе провів неначе рідна мати,
І зріс митець з маленького дитяти,
Щоб заgrimіти в рідній стороні.

По краях дошки орнамент з полтавських рушників у вигляді дерева життя.

Інформацію підготовлено за матеріалом з <http://brovarky.5u5.info/ua/publication/memorialna-doshka-na-chest-zemlyakiv>.

Георгій Майборода вніс значний внесок до розвитку української музики. Працював у різних жанрах, переважає героїко-патріотична тематика.

ТВОРИ

ОПЕРИ:

- Милана (1957)
- Арсенал (1960)
- Тарас Шевченко (1964)
- Ярослав Мудрий (1973)

ДЛЯ СОЛІСТІВ, ХОРУ І ОРКЕСТРУ:

- Кантата «Дружба народів» (1948)
- Вокально-симфонічна поема «Запорожці» (1954)

ДЛЯ ОРКЕСТРУ:

- 4 симфонії (1938, 1953, 1978, 1986)
- Симфонічна поема «Лілея» (1939, за мотивами Т. Шевченка)
- Симфонічна поема "Каменярі (1941, за мотивами І. Франка)
- Гуцульська рапсодія (1949, ред. 1952)
- Сюїти із музики до трагедії Шекспіра «Король Лір» (1959)
- Концерт для голосу з оркестром (1969)
- Концерт для скрипки з оркестром (1977)
- Хори на слова В. Сосюри та М. Рильського
- Романси
- Пісні
- Обробки народних пісень

МУЗИКА ДО ДРАМАТИЧНИХ СПЕКТАКЛІВ, ФІЛЬМІВ:

- «Якби каміння говорило...» (1958)
- «Солдатка» (1959)
- «Таврія» (1959)
- «Помилка Оноре де Бальзака» (1968)
- «Родина Коцюбинських» (1970)
- «Ніна» (1971)
- «Довга дорога в короткий день» (1972).

За матеріалами з Інтернет статтю підготувала Л. Діденко